

3316A

بسم الله الرحمن الرحيم
قانون حاکم بر اموال منقول غیرمادی در حقوق بین الملل خصوصی

بوسیله

اعظم شیرزاده موالو

۱۳۸۱ / ۲ / ۲۰

پایان نامه

ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیتهای
تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته

حقوق بین الملل

از

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

16892

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : خوب
امضاء اعضاء کمیته پایان نامه :

دکتر سید محسن شیخ الاسلامی : استادیار حقوق بین الملل (رئیس کمیته)

دکتر علی اصغر حاتمی ، دانشیار حقوق خصوصی

دکتر محمد امامی ، دانشیار حقوق عمومی

شهریور ماه ۱۳۸۰

۳۹۸۴۴

تقدیم

جز سرکوی تو ای دوست ندارم جانی در سرم نیست بجز خاک دلت سودائی
بر درسیکده و نتکده و مستعد و دین سنده آرزو که تا شاید نظری نعمائی
نیستم ، نیست که هستی همه در نیستی است هیچیم و هیچ که ره هیچ نظر فرمائی
عکف درگذ این پسره نشینم شب و روز تا به یک غمزه او قطره شود دریایی

این پایان نامه را تقدیم می کنم به :

دستان گرم پدر و پشیمان پر مهر مادرم

و

به او که بیش از همه دوستش دارم و لمضات زیبای زندگیم

از نام و یاد و فاطر او لبریز است .

سپاسگزاری

پروردگارا تنها یاد توست که در اوج گرفتاری ها و سختی ها مونس و تکیه گاه من است .
ای محبوب دلها ، ای تنها مونس عاشقان ، تنها یاد توست که تکیه گاه مطمئن در زندگی من است .
ای فدای بنده نواز ، تو را سپاسگزارم که مرا از وادی میرت و گمراهی نجات دادی و به راه سعادت
رهنمون شدی .

خدای را شاکرم که توفیق تحصیل و کسب علم را در این مقطع از زندگی نصیب فرمود . عبور از
این مرحله را مرهون بزرگواری هستم که زبان در بیان تقدیر و تشکر از آنها عاجز و قاصر است .
اما از باب من لم یشکر المفلوق لم یشکر الفالوق ، وظیفه خود می دانم که از اعماق وجود از آنان قدردانی نمایم .
از پدر و مادر عزیزم تشکر و بر دستان گرمشان ، به پاس زحماتشان ، بوسه مهر و محبت می زخم .
از ریاست محترم دانشکده حقوق ، جناب دکتر صادقی ، از اساتید معزز ، جناب دکتر شیخ الاسلامی ،
جناب دکتر حاتمی ، جناب دکتر امامی و همچنین از کلیه کادر آموزش و مسئولین محترم دانشکده حقوق
دانشگاه شیراز ، تشکر و قدردانی می نمایم .

و نیز برخورد لازم می دانم از مساعدتها و راهنماییهای ارزنده جناب حجه الاسلام والمسلمین
حاج آقا ، آقا جانپور سپاسگزاری و از دوستان عزیزم خانها فانی ، هارونی ، کریمی و نصیری که لحظات به یاد
ماندنی را در طول تحصیل در کنارشان سپری نمودم قدردانی نمایم .
از درگاه ایزد منان سلامتی و توفیق روزافزون تمامی این عزیزان را خواستارم .

۱. شیرزاده

چکیده

قانون حاکم بر اموال منقول غیرمادی در حقوق بین الملل خصوصی

توسط

اعظم شیرزاده موالو

موضوع قانون حاکم بر اموال منقول غیرمادی در حقوق بین الملل خصوصی ، از موضوعات مهم مرتبط با تعارض قوانین است که اگر چه اهمیت بسزای آن توسط حقوقدانان خاطرنشان گردیده است ، اما مورد بحث و بررسی موشکافانه و تفصیلی قرار نگرفته است . در این پایان نامه تلاش شده است تا با ارائه حدود و معیارهای تشخیص اموال منقول غیر مادی از اموال منقول مادی ، نسبت به وضعیت حقوقی حاکم بر اینگونه اموال در حقوق بین الملل خصوصی ایران ، مطالعه لازم انجام گیرد . در این راستا در فصل اول پایان نامه تحت عنوان « کلیات » با تعریف و توصیف مفاهیم و تقسیمات موجود در دسته ارتباطی اموال

تفاوت‌های موجود میان تقسیمات اموال در حقوق ایران، فرانسه و انگلیس تعیین گردیده و در فصل دوم نیز تحت عنوان قانون حاکم بر اموال، مقوله تعارض قوانین و پیدا نمودن قانون صالح حاکم بر اموال مادی و غیر مادی مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش اول از فصل دوم به بررسی قانون حاکم بر اموال مادی پرداخته شده و همچنین استثنائات حاکم بر آن بیان گردیده و قانون حاکم بر اموال غیرمادی بررسی و مسئله تعارض قوانین در حقوق عینی و دینی مطرح و نظریات مختلف در زمینه قانون حاکم بر این دسته از اموال مورد ارزیابی قرار گرفته است.

قانون حاکم بر اسناد و اوراق بهادار نیز از حیث مرتبط بودن آنها با اموال منقول و همچنین قانون حاکم بر مالکیت‌های معنوی در مبحث نهائی این پایان نامه مورد بررسی قرار گرفته اند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۴.....	فصل اول : کلیات
۴.....	بخش اول : تبیین مفاهیم
۴.....	مبحث اول : تعارض قوانین
۶.....	گفتار اول : قواعد حل تعارض قواعد مادی
۶.....	الف) قواعد حل تعارض
۷.....	ب) قواعد مادی
۷.....	گفتار دوم : مجموعه های ارتباطی
۹.....	گفتار سوم : تعارض بین قواعد حل تعارض
۹.....	الف) تعارض مثبت
۱۰.....	ب) تعارض منفی
۱۱.....	گفتار چهارم : تعارض متحرک
۱۵.....	مبحث دوم : اموال
۱۶.....	گفتار اول : تعریف مال
۲۰.....	گفتار دوم : اموال منقول و غیر منقول
۲۰.....	گفتار سوم : اموال مادی و غیر مادی
۲۱.....	گفتار چهارم : انواع حقوق مالی
۲۲.....	الف) حقوق عینی
۲۳.....	ب) حقوق دینی یا شخصی

- بخش دوم : مکاتب موجود در ارتباط با اموال ۲۴
- مبحث اول : مکتب قدیم ایتالیائی یا مکتب شارحین قوانین روم ۲۶
- مبحث دوم : مکتب فرانسوی (قرن ۱۶) ۲۸
- مبحث سوم : مکتب هلندی ۲۹
- مبحث چهارم : مکتب آلمانی ۲۹
- مبحث پنجم : مکتب جدید ایتالیائی ۳۱
- مبحث ششم : مکتب جدید فرانسوی ۳۱
- گفتار اول : قبل از جنگ جهانی اول ۳۱
- گفتار دوم : بعد از جنگ جهانی اول ۳۳
- بخش سوم : تقسیمات اموال در نظامها و قوانین مختلف ۳۵
- مبحث اول : تقسیمات اموال در نظامها و قوانین مختلف ۳۷
- گفتار اول : طبقه بندی اموال در حقوق ایران ۳۷
- گفتار دوم : طبقه بندی اموال در حقوق فرانسه ۳۸
- گفتار سوم : طبقه بندی اموال در حقوق انگلیس ۳۹
- گفتار چهارم : طبقه بندی اموال در تعارض قوانین ۴۱
- مبحث دوم : اموال منقول و غیر منقول ۴۲
- گفتار اول : اموال منقول ۴۲
- الف) اموالی که ذاتاً منقول می باشند (منقول طبیعی) ۴۲
- ب) اموالی که در حکم اموال منقول باشند (منقول حکمی) ۴۲
- گفتار دوم : اموال غیر منقول ۴۴
- الف) اموالی که ذاتاً غیر منقول می باشند (غیر منقول طبیعی) ۴۴
- ب) اموالیکه به واسطه عمل انسان غیر منقول می باشند ۴۵
- ج) غیر منقول حکمی ۴۶

۴۶.....	د (غیر منقول تبعی
۴۶.....	گفتار سوم : آثار تفکیک بین اموال منقول و غیر منقول
۴۷.....	الف) در حقوق داخلی
۴۹.....	ب (در حقوق بین الملل خصوصی
۵۳.....	مبحث سوم : اموال مادی و غیر مادی
۵۳.....	گفتار اول : اموال مادی
۵۶.....	گفتار دوم : اموال غیر مادی
۵۷.....	الف) حقوق عینی
۵۹.....	ب (حقوق دینی
۶۰.....	- تفاوت میان حقوق عینی و دینی
۶۲.....	ج (مالکیت های معنوی
۶۶.....	فصل دوم : قانون حاکم بر اموال
۶۷.....	بخش اول : قانون حاکم بر اموال مادی
۶۷.....	مبحث اول : اموال غیر منقول
۶۹.....	گفتار اول : حدود صلاحیت قاعده محل وقوع مال
۷۱.....	مبحث دوم : اموال منقول
۷۱.....	گفتار اول : تعارض متحرک
۷۳.....	گفتار دوم : استثنائات حاکم بر اموال منقول
۷۳.....	کشتی ها و هواپیماها
۷۵.....	بخش دوم : قانون حاکم بر اموال غیر مادی
۷۶.....	مبحث اول : قانون حاکم بر حقوق عینی
۷۶.....	گفتار اول : حقوق عینی اصلی
۷۷.....	الف (حق انتفاع
۷۷.....	- تعریف حق انتفاع
۷۸.....	- حقوق و تکالیف مالک و منتفع

- ۷۹.....تعارض قوانین در ارتباط با حق انتفاع
- ۸۰.....قانون حاکم بر حق انتفاع
- ۸۱.....گفتار دوم : حقوق عینی تبعی
- ۸۲.....الف (حق رهن
- ۸۴.....مال موضوع رهن
- ۸۴.....حقوق و تکالیف رهن و مرتهن
- ۸۶.....تعارض قوانین و قانون حاکم حق رهن
- ۸۷.....ب (حق حبس
- ۸۸.....مبحث دوم : قانون حاکم بر حقوق دینی
- ۸۹.....گفتار اول : تئوری های مختلف در مورد قانون حاکم بردین
- ۸۹.....الف) قانون اقامتگاه داین
- ۹۰.....ب (قانون محل وقوع دین
- ۹۱.....ج (قانون حاکم بر منشاء دین
- ۹۲.....گفتار دوم : نظریه حقوقی جدید
- ۹۳.....الف) رابطه بین داین و مدیون
- ۹۳.....ب (انتقال ارادی طلب
- ۹۳.....- اعتبار و نفوذ انتقال طلب
- ۹۴.....- ماهیت حق موضوع انتقال
- ۹۵.....ج (انتقال غیر ارادی طلب
- ۹۶.....مبحث سوم : قانون حاکم بر اسناد و اوراق بهادار
- ۹۶.....گفتار اول : ماهیت حقوقی اسناد و اوراق بهادار
- ۹۶.....الف (سند تجاری
- ۹۷.....ب (تعریف اسناد و اوراق بهادار
- ۹۸.....ج (مصادیق اوراق بهادار
- ۹۹.....گفتار دوم : قانون حاکم بر نقل و انتقال اوراق بهادار

- الف (صورت عدم تعارض بین قانون محل صدور و قانون محل وقوع
سند در وصف آن ۱۰۰
- اسناد با نام ۱۰۰
- مقایسه کلی ۱۰۲
- اسناد بی نام ۱۰۳
- ب (تعارض بین قانون محل صدور و قانون محل وقوع سند در وصف
آن ۱۰۵
- زمانی که کشور محل وقوع سند نقل و انتقال اسناد بی نام خارجی
را کنترل و محدود می کند ۱۰۸
- مبحث چهارم : قانون حاکم بر مالکیت های معنوی ۱۰۹
- گفتار اول : قراردادهای بین المللی در ارتباط با مالکیت های ادبی و هنری
ومالکیت صنعتی ۱۱۰
- الف) قرار داد برن ۱۱۰
- ب (قرار داد جهانی حق مولف ۱۱۱
- ج (قرار داد پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی ۱۱۲
- گفتار دوم : مالکیت های ادبی و هنری ۱۱۵
- تاریخچه ۱۱۶
- الف) حق مادی ۱۱۷
- مبداء مدت حمایت از مالکیت ادبی ۱۱۷
- ب (حق معنوی ۱۲۰
- گفتار سوم : مالکیت صنعتی ۱۲۱
- الف) انواع مالکیت صنعتی ۱۲۲
- ثبت اختراع و علائم تجاری ۱۲۲
- ثبت اختراع ۱۲۲
- حمایت از اختراع ۱۲۳
- علائم تجاری ۱۲۴

نتیجه گیری	۱۲۶
منابع	۱۳۱
الف) منابع فارسی	۱۳۱
ب) منابع عربی	۱۳۳
ج) منابع انگلیسی	۱۳۳
<u>چکیده و عنوان به انگلیسی</u>

مقدمه

- طرح موضوع

تشکیل جوامع بشری از دیر باز با وضع قانون مقارن بوده است . با ظهور جوامع متعدد ، بتدریج نظامات حقوقی مختلف نیز شکل گرفت . گسترش ارتباطات و مراودات ملل مختلف با یکدیگر و نقل و انتقال کالا و مسافر از محدوده یک نظام حقوقی به قلمرو نظام حقوقی دیگر ، تدریجاً موجب بروز مسئله تعارض قوانین گشته است .

در دنیای کنونی با پیشرفت وسایل حمل و نقل سریع السیر ، گسترش بی سابقه بازرگانی بین المللی ، افزایش سفرهای بیرون مرزی و اهمیت فن تعارض قوانین بیش از پیش آشکار شده است . هم اکنون بسیاری از کنوانسیونهای بین المللی هر یک به نحوی به نحوی در ارتباط با این علم می باشند .

اموال غیرمادی نیز از جمله اموالی محسوب می گردند که تعیین آنها در تعیین قانون صالح حاکم بر آنها اهمیت بسزایی دارد . با توجه به علاقه ای که نسبت به این رشته وجود داشته ، مبحثی از آن به عنوان موضوع پایان نامه انتخاب گردیده که همان قانون حاکم بر اموال منقول غیرمادی در حقوق بین الملل خصوصی می باشد .

مباحث و مسائل مربوط به دسته اموال غیر مادی از مباحث مهم تعارض قوانین می باشد که با وجود کمبود منابع سعی بر جمع آوری و نتیجه گیری از آنها شده است .

- سوالات تحقیق

در این پایان نامه تلاش گردیده تا با طرح ۲ سوال اصلی ، نسبت به یافتن راه حل منطقی و حقوقی آن اقدام گردد .

(۱) تعریف اموال غیر مادی چیست ؟

(۲) چه قانونی در حقوق بین الملل خصوصی ایران بر اموال منقول غیر مادی حاکم می باشد ؟

- فرضیه تحقیق

به عنوان فرضیه پیشنهادی که در این پایان نامه مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرد، می توان مطرح نمود که اصولاً قاعده قابل اعمال در دسته اموال ،قانون محل وقوع مال میباشد .اموال غیر مادی اموالی می باشند که قابل لمس کردن نیستند . بنابراین برای آنها محل فرضی در نظرگرفته می شود و براساس آن قانون حاکم مشخص می گردد . اصولاً در اکثر موارد میتوان قاعده تعیین محل فرضی را برای اینگونه از اموال اعمال نمود واگر استثنائی نیز وجود داشته باشد ، می بایست آنرا تعیین نمود .

- پیشینه تحقیق

اگر چه حقوقدانان فرانسوی و اروپائی درمبحث حقوق حاکم بر اموال به طور عام ، و حقوق حاکم بر اموال منقول غیرمادی به طور خاص ، در کتب حقوق بین الملل خصوصی ، مباحثی را مطرح و حتی حقوقدانان ایرانی نیز بخش اندک و غیر وسیعی را به مبحث مطالعاتی مزبور مختص نموده اند ، ولی می بایست به این مطلب اشاره نمود که این موضوع به طور مستقل مورد بحث و بررسی و مطالعه قرار نگرفته است. بنابراین از پیشینه چندان کامل و جامعی بر خوردار نمی باشد .

- روش تحقیق

روش تحقیق در این پایان نامه ، بصورت نظری و مبتنی بر استفاده از منابع و ماخذ حقوقی فارسی و لاتین می باشد . که تا جائی که دسترسی به منابع بوده ، سعی بر استفاده از آنها ونتیجه گیری شده است .